

บทความรับเชิญ

โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19):

ผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ

The COVID-19 Pandemic:

Impacts on Thai Small and Mediums Enterprises and Strategies for Revival¹

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ

Associate Professor Sakda Siriphatrasophon, Ph.D.

นักวิจัยอาวุโส และอดีตนายกสมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

Senior Researcher, Former President of the Association of Researchers of Thailand

บทคัดย่อ

การแพร่ของโรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบทางลบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของนานาประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยอย่างรุนแรงและกว้างขวาง บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผลกระทบของโรคระบาดไวรัสโคโรนาที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทย ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ แต่มีข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจหลายประการ และคาดว่าจะได้รับผลกระทบทางลบจากการแพร่ระบาดของดังกล่าวอย่างรุนแรง บทความนี้จึงได้การนำเสนอข้อมูลความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ผลกระทบของโรคระบาดไวรัสโคโรนาที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ รวมถึงของไทย การฟื้นตัวของภาคธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบในระดับที่แตกต่างกัน นโยบายและมาตรการที่สำคัญที่ภาครัฐได้พยายามให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนแนวทางที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรพิจารณาเลือกใช้เป็นกลยุทธ์ในการฟื้นฟูเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ยังคงลุกลามอย่างรุนแรงและต่อเนื่องไปทั่วโลก

คำสำคัญ: วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19), กลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ

¹ บทความนี้ได้นำเสนอในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ (International Webinar) “Impacts and Strategies for Tourism, Service Management and Academic Sector” ระหว่างวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2563 ประเทศอินเดีย

Abstract

The spread of the coronary virus (COVID-19) in Thailand has had a profound and widespread negative impact on the economic and social systems of many countries around the globe, including Thailand. It has been obviously recognized that small and medium-sized enterprises (SMEs) are vital to the economy of the country because they are a major source of employment whereas there are limitations in doing the business for several reasons. In this event, SMEs would have been negatively affected by the pandemic rather than large enterprises. This academic article therefore chiefly aim at reviewing the literatures and researches related to the impacts of the new coronary virus epidemic on small and medium enterprises (SMEs) in Thailand and providing some recommended strategies that SMEs should take into consideration for revival. The paper also presented the importance of small and medium-sized enterprises in Thailand; the impacts of the coronary virus epidemic on the economy of various countries, including Thailand; the recovery of various affected business sectors at different levels; the significant policies and measures that the government attempted to support and heal small and medium enterprises; as well as provided some ways that small and medium-sized enterprises should consider using as a strategy for recovery and survival in the midst of a severe epidemic situation throughout the globe to date.

Keywords: Small and medium enterprises, Corona virus (COVID-19) pandemic, Strategies for revival.

1. บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ที่เชื่อว่ามีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่นของ ประเทศจีน เมื่อปลายปี ค.ศ.2019 แล้วลุกลามกลายเป็นโรคระบาดเกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในภาคส่วนต่าง ๆ ของนานาประเทศรวมถึงประเทศไทยอย่างที่ไม่สามารถ หลีกเลี่ยงได้ ผลกระทบในครั้งนี้ นับว่าเป็นผลกระทบที่รุนแรงกว่าการเกิดวิกฤตทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ทำให้มนุษย์ในสังคมเกิดพฤติกรรมการดำรงชีวิตในวิถีใหม่ (New normal) หลายประการ ในภาคเศรษฐกิจนั้น เป็นที่ประจักษ์ว่า การระบาดของโรคทำให้หลายประเทศต้องใช้นโยบายการปิดประเทศ (Lock down) และการ ประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน (State emergency) ทำให้ธุรกรรมทางเศรษฐกิจและธุรกิจจำนวนมากต้อง ปิดตัวลง โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ สำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจของนานาประเทศ เพราะเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศ และเป็น

เครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการกระจายรายได้ไปสู่ภาคส่วนที่มีการพัฒนายอยู่ในระดับต่ำกว่าได้อีกด้วย นโยบายและมาตรการของภาครัฐในการดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย การที่วิสาหกิจดังกล่าวจะดำรงอยู่รอดท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างทั้งภายนอกและภายในองค์กร บทความนี้ จึงเป็นการนำเสนอรายงานและการวิเคราะห์เกี่ยวกับการระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ผลกระทบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของโลกและของไทย การฟื้นตัวของภาคธุรกิจในส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบไม่เท่ากันและมีระดับการฟื้นตัวที่แตกต่างกัน มาตรการที่สำคัญในการฟื้นฟูเยียวยาภาคธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย ตลอดจนแนวทางที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยสามารถนำมาพิจารณาประยุกต์ใช้เพื่อให้กิจการของตนสามารถดำรงอยู่รอดได้ต่อไปท่ามกลางการแข่งขันของภาคธุรกิจในกระแสโลกาภิวัตน์ผนวกกับการระบาดอย่างรวดเร็วและรุนแรงของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังลุกลามไปทั่วโลกอยู่ในขณะนี้

2. กำเนิดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่และผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

ประชาคมโลกเริ่มรับรู้การเกิดโรคติดต่อปริศนาที่เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลของประเทศจีนได้มีประกาศยืนยันเมื่อวันที่ 31 เดือนธันวาคม ค.ศ.2019 ว่าเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่นซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน และมีประชากรกว่า 11 ล้านคน โดยหลังจากเก็บตัวอย่างไวรัสจากคนไข้นำไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการค้นพบเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่อันเป็นสาเหตุของโรค ซึ่งต่อมามีการอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ระบุว่า ไวรัสชนิดนี้คือ "เชื้อไวรัสโคโรนา" ชนิดหนึ่งซึ่งมีวิวัฒนาการแตกต่างไปจากเดิม และให้ชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า "Corona Virus Disease 2019" และให้มีชื่อย่อว่า "COVID-19"

ต่อมาเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่อย่างรวดเร็ว แพร่หลายและกระจายไปทุกภูมิภาคของโลก องค์การอนามัยโลก จึงได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อโรคนี้เป็น "การระบาดใหญ่" หรือ "Pandemic" ซึ่งเป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ โดยเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2563 เวลามาตรฐานกรีนิช 10.00 น. มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 5,498,577 คนใน 210 ประเทศและดินแดน มีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดแล้วมากกว่า 346,688 คน มีผู้หายป่วยแล้วมากกว่า 2,301,410 คน และในขณะเวลาดังกล่าว ประเทศไทยมีการติดเชื้อเป็นลำดับที่ 76 โดยมีผู้ติดเชื้อทั้งสิ้นจำนวน 3,042 คน (Worldometers, 2020) โดยมีการคาดการณ์ว่า การระบาดของโรคจะรุนแรงเพิ่มมากขึ้นกว่านี้อีกหลายเท่า โดยเฉพาะหากประเทศต่าง ๆ ไม่มีมาตรการรองรับการป้องกันการระบาดของโรคที่เหมาะสมและเพียงพอ

การตอบสนองต่อการระบาดของโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จึงได้เกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะมาตรการทางสาธารณสุข เพื่อยับยั้งหรือป้องกันการระบาดของโรค ตัวอย่างเช่น การจำกัดด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว การคัดกรองอย่างเข้มงวดตามท่าอากาศยานและสถานีรถไฟ ตลอดจนเขตแดนต่าง ๆ การปิดท่าอากาศยานและบริการขนส่งสาธารณะทั้งในประเทศและต่างประเทศ การ

กักกัน การห้ามออกจากเคสสถานเวลาค่ำคืน การยกเลิกการจัดงาน และการปิดสถานศึกษาทั่วประเทศหรือส่วนท้องถิ่นในอย่างน้อย 115 ประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบกับนักเรียนนักศึกษามากกว่า 1.2 พันล้านคน (UNESCO, 2020) นอกจากนี้ การระบาดของโรคดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอุบัติการณ์อีกหลายประการ อาทิ การเกิดความไม่มั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อาการกลัวคนแปลกหน้าและการเหยียดเชื้อชาติชาวจีน และชาวเอเชียตะวันออก การแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อน (Fake news) การดำรงชีวิตของประชาชนและการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของวิถีใหม่ ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับผลกระทบของโรคระบาดไวรัสสายพันธุ์ใหม่ต่อระบบเศรษฐกิจนั้น ในเดือนเมษายน 2563 ที่ผ่านมา กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund (IMF), 2020) ได้ประเมินว่า การระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่จะทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัวร้อยละ 3.2 และเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียนจะลดลงราวร้อยละ 2.1 ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) จะลดลงถึง 6.7 จากสถานการณ์ปกติ (ข้อมูลในตารางที่ 1) ทั้งนี้ เนื่องจากภาคการท่องเที่ยวที่มีสัดส่วนสูงถึงประมาณร้อยละ 17 ในระบบเศรษฐกิจไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ได้รับผลกระทบจากการที่นักท่องเที่ยวลดลงถึงกว่าร้อยละ 60 และการขาดตอนของระบบห่วงโซ่อุปทานทั้งภายในและต่างประเทศ ทำให้การผลิตและการส่งออกสินค้าและบริการถูกจำกัดไปโดยปริยาย และหากการระบาดของโรคยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องรุนแรงไปทั่วโลก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ จะได้รับผลกระทบในเชิงลบเพิ่มขึ้นไปอีกอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเอเชีย (Asia Real GDP)

ประเทศ	ประมาณการการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Outlook Estimate and Projections)		การเปลี่ยนแปลงจากที่ประมาณการใน เดือนมกราคม 2563	
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2564
ไทย	-6.7	6.1	-9.2	2.6
กัมพูชา	-1.6	6.1	-8.4	-0.6
ลาว	0.7	5.6	-5.8	-1.1
มาเลเซีย	-1.7	9	-6.2	4.1
เมียนมาร์	1.8	7.5	-4.5	1.5
ฟิลิปปินส์	0.6	7.6	-5.7	1.2
สิงคโปร์	-3.5	3	-4.7	1.3
เวียดนาม	2.7	7	-3.8	0.5
จีน	1.2	9.2	-4.8	3.4
อินเดีย	1.9	7.4	-3.9	0.9

ที่มา: กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund (IMF), 2020) เดือนเมษายน 2563

นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (2563) รายงานว่า ประเทศไทยแม้ว่าจะสามารถจัดการกับสถานการณ์การระบาดของโรคได้ดี แต่เศรษฐกิจไทยยังคงได้รับผลกระทบในระดับสูง เนื่องจากการที่เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพาเศรษฐกิจต่างประเทศค่อนข้างมาก จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยใน 3 ประเด็นหลักๆ ด้วยกัน ได้แก่

- 1) *ภาคการท่องเที่ยว* ซึ่งสถานการณ์โควิดและการปิดประเทศในเดือนเมษายน 2563 เป็นต้นมา ทำให้รายได้การท่องเที่ยวติดลบเกือบทั้งหมด
- 2) *ภาคการส่งออก* ที่มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และจากเศรษฐกิจโลกที่ถดถอย ทำให้คาดการณ์ว่าตัวเลขการส่งออกปี 2563 จะติดลบร้อยละ 12.9
- 3) *มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing)* มาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายในประเทศ โดยคาดการณ์ว่าการปิดประเทศหนึ่งเดือนจะลดการใช้จ่ายบริโภคลงร้อยละ 7.3 และส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงถึง 0.6%

การที่รัฐบาลไทยได้เริ่มใช้มาตรการปิดประเทศหรือเขตแดน (Lockdown) ภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในวันที่ 26 มีนาคม 2563 เป็นต้นไปจนถึงสิ้นเดือนมิถุนายน 2563 เป็นอย่างน้อย ส่งผลให้เศรษฐกิจหยุดชะงักอย่างรุนแรง เนื่องจากการออกมาตราการต่าง ๆ ของภาครัฐในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจ และส่งผลต่อสภาพคล่องของธุรกิจ ทำให้ภาคธุรกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ บางกิจการอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนหมุนเวียนลดลง ทั้งนี้ วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2563) ประเมินว่า ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสายการบิน และธุรกิจโรงแรมจะอยู่ในภาวะที่ลำบาก โดยคาดว่าจำนวนผู้ประกอบการร้านอาหารที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 39 ส่วนโรงแรมขนาดเล็กและสายการบินขนาดเล็ก จำนวนผู้ประกอบการที่ต้องการสภาพคล่องจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 35 และ 27 ตามลำดับ ขณะเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์มีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบรุนแรงเช่นกัน แต่เนื่องจากธนาคารยังมีสภาพคล่องสูง จึงยังคงดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และหากประเมินผลกระทบแบ่งตามขนาดกิจการแล้ว กิจการขนาดเล็กจะเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่สุด โดยจำนวนกิจการที่มีสินทรัพย์หมุนเวียนไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.3 ขณะที่กิจการขนาดกลางและกิจการขนาดใหญ่ที่อาจจะมีปัญหาสภาพคล่องมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.0 และ 7.2 ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมาก แบ่งตามขนาดบริษัท		
บริษัทขนาดเล็ก	บริษัทขนาดกลาง	บริษัทขนาดใหญ่
ร้านอาหาร	ร้านอาหาร	ร้านอาหาร
โรงแรม	บริการทางการเงินอื่นๆ	ดีลเลอร์รถยนต์
การขนส่งทางน้ำ	ดีลเลอร์รถยนต์	การขนส่งทางอากาศ
การขนส่งทางอากาศ	การขนส่งทางน้ำ	โรงแรม
บริการบันเทิงและบริการสันทนาการ	การค้าปลีก	บริการบันเทิงและบริการสันทนาการ

ภาพที่ 1 ภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดโควิด-19 จำแนกตามขนาด

ที่มา: วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2563)

3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและผลกระทบจากการระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและการเติบโตของประเทศในกลุ่มอาเซียน เนื่องจากมีจำนวนมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ ทั้งในด้านจำนวนสถานประกอบการและส่วนแบ่งของกำลังแรงงานที่ใช้ กล่าวคือมีจำนวนคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 96 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด และมีการจ้างงานกว่าร้อยละ 50 ถึง 85 ของการจ้างงานทั้งหมดภายในแต่ละประเทศสมาชิก นอกจากนี้ พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสัดส่วนสำคัญ (Contribution) ในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ระหว่างร้อยละ 30 ถึง 53 และประเทศอาเซียนมีการส่งออกที่มีจากภาค SMEs ระหว่างร้อยละ 19 ถึง 31 (ASEAN, 2020) ดังนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอาเซียนนอกจากจะมีความสำคัญต่อการสร้างงานและสร้างรายได้แล้ว ยังนับเป็นเสาหลักเศรษฐกิจที่สำคัญของอาเซียน การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงเป็นที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและบรรลุวัตถุประสงค์ของเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่ยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนับเป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสมและมีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ อันเป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) ประการที่สำคัญ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังนับเป็นแหล่งจ้างแรงงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน รวมทั้งเชื่อมโยงกับธุรกิจขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ และถือได้ว่า

เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้ขยายตัวและเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563) ทั้งนี้ จากการรายงานของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ในปี พ.ศ.2561 พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 3,077,822 ราย มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 1.02 เมื่อเทียบกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในปีที่ผ่านมา และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.79 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ โดยเป็นจำนวนวิสาหกิจขนาดเล็กในสัดส่วนร้อยละ 99.33 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562)

ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อระบบเศรษฐกิจนั้น ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลากหลายมิติ โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2562) รายงานว่า ในปี 2561 ที่ผ่านมา ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีมูลค่า 7,013,971 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.0 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศรวมทั้งประเทศ โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.0 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการขยายตัวของอุปสงค์ภายในประเทศ ได้แก่ การขยายตัวของการบริโภคภาคเอกชน การใช้จ่ายภาครัฐ รายได้ภาคเกษตร รวมทั้งรายรับจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่งผลให้ภาคการค้าและภาคการบริการเติบโตได้ในอัตราที่สูง นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยยังมีการจ้างงานในกิจการทุกขนาดรวมทั้งสิ้น 16,322,746 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 85.47 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด ทั้งนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีระดับความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในลำดับที่ 3 ของภูมิภาคตะวันออกเอเชียใต้ อีกด้วย (CEBIT ASEAN Thailand, 2020) ดังนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงเป็นผู้ประกอบการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ ทั้งในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในยุคที่มีพัฒนาการทางนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีโอกาสพัฒนาสินค้าและบริการได้อย่างก้าวกระโดด (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563) ตลอดจนสามารถเข้าถึงตลาดหรือผู้บริโภคได้โดยตรงด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมากอีกต่อไป

ภาพที่ 2 ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย
ที่มา: CEBIT ASEAN Thailand (2020)

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ได้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในวงกว้าง โดยการที่ธุรกิจได้รับผลกระทบทั้งจากมาตรการจำกัดการเดินทางทั้งในและนอกประเทศซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจบริการท่องเที่ยวและโรงแรม มาตรการจำกัดการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจซึ่ง ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อธุรกิจการค้าและการผลิต บางธุรกิจต้องปิดกิจการและเลิกจ้างพนักงานทั้งเป็นการชั่วคราวหรือถาวร หรือลดค่าจ้างลง ตลอดจนการปิดเส้นทางขนส่งในบางประเทศทำให้ห่วงโซ่อุปทานต้องหยุดชะงักลง ทั้งนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมากด้วยเช่นกัน เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีข้อจำกัดด้านฐานะการเงิน ความสามารถในการชำระหนี้ มีสภาพคล่องที่ค่อนข้างต่ำ และเมื่อพิจารณาถึงกรณีที่ธุรกิจต้องเผชิญกับการถดถอยของเศรษฐกิจอย่างกะทันหัน (Shock) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถรับความเสี่ยงได้น้อยกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ประมาณ 2-3 เท่า (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

ทั้งนี้ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2563) ประเมินว่า วิกฤตไวรัสโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกว่า 1.33 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 44 ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมด ทำให้แรงงานมีความเสี่ยงที่จะไม่มีงานทำกว่า 4 ล้านคน และหากสถานการณ์ยืดเยื้อระบอบต่อไปอีกจนถึงสิ้นปี 2563 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะสูญเสียรายได้กว่า 3.5 แสนล้านบาท โดยภาคบริการจะได้รับผลกระทบสูงสุด ซึ่งผลกระทบทางตรงเกิดขึ้นกับกลไกสำคัญของธุรกิจ ได้แก่ ภาคการท่องเที่ยว ซึ่งมีห่วงโซ่อุปทานต่อเนื่องไปถึงธุรกิจอื่นอีก เช่น ธุรกิจร้านอาหาร สปา ที่พักขนาดเล็ก และบริการขนส่ง รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่บริโภคสินค้าในประเทศไทยที่ลดจำนวนลงอย่างมีนัยสำคัญจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่ออกมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลกระทบทางอ้อมเกิดจาก ผู้บริโภคระมัดระวังลดการใช้จ่ายใช้สอย และหันไปซื้อสินค้าผ่านออนไลน์แทน

4. มาตรการช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่เกิดขึ้นทำให้ธุรกิจจำนวนมากต้องปิดกิจการหรือลดขนาดลง จากความต้องการสินค้าและบริการที่ลดลง ซึ่งย่อมกระทบกับเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม และเป็นการยากที่เศรษฐกิจจะกลับมาฟื้นตัวได้ในระยะเวลาอันสั้น ทำให้ภาครัฐของหลายประเทศต้องเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการและประชาชนของตนจากสถานการณ์โควิด-19 สำหรับประเทศไทยนั้น ในเดือนมีนาคม 2563 รัฐบาลได้ประกาศมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการใน 2 ด้าน คือ มาตรการด้านการเงิน และมาตรการด้านภาษี โดยมาตรการด้านการเงิน จะมี 4 ส่วนที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือซอฟท์โลน เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการระบาดของไวรัสโคโรนาและที่เกี่ยวข้อง โดยธนาคารออมสินจะปล่อยกู้ให้กับสถาบันการเงินอื่น ๆ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.01 เพื่อให้นำไปปล่อยกู้ให้กับผู้ประกอบการในอัตราดอกเบี้ยไม่เกิน ร้อยละ 2 (2) มาตรการพักเงินต้น และพิจารณาการผ่อนชำระดอกเบี้ย ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ สถาบันการเงินของรัฐ (3) การปรับโครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้ที่ยังไม่เป็นหนี้เสีย และลูกหนี้ที่เริ่มจะเป็นหนี้เสีย หรือได้รับผลกระทบ โดยจะให้มีการยืดเวลาชำระหนี้ ลดอัตราดอกเบี้ย ขยายเวลาการกู้เงินให้เป็นระยะเวลายาวมากขึ้น รวมถึงลดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมาตรการนี้จะครอบคลุมทั้งลูกหนี้ธุรกิจรายใหญ่ ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และสินเชื่อบุคคล และ (4) มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยอัตราพิเศษของสำนักงานประกันสังคม โดยจะให้นายจ้างและลูกจ้างกู้ได้เพื่อบรรเทาภาระและเป็นเงินทุนเวียน ส่วนมาตรการด้านภาษี ประกอบด้วย 4 ส่วนที่สำคัญได้แก่ (1) มาตรการลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่ายให้กับผู้ประกอบการเป็นการชั่วคราว เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้ผู้ประกอบการ (2) มาตรการภาษีเพื่อลดดอกเบี้ยจ่ายให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้าร่วมโครงการสินเชื่อพิเศษอัตราดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) และผู้ประกอบการที่ทำบัญชีเดียว ให้สามารถนำภาระดอกเบี้ยเงินกู้มาคำนวณเป็นรายจ่ายหักลดหย่อนภาษีได้ (3) มาตรการส่งเสริมการจ้างงาน ให้ผู้ประกอบการนำรายจ่ายค่าจ้างลูกจ้าง มาหักลดหย่อนภาษีได้ 3 เท่า ในช่วงระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 31 กรกฎาคม 2563 เพื่อดูแลพนักงานลูกจ้าง และ (4) กระทรวงการคลังจะเร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ประกอบการภายในประเทศให้เร็วขึ้น ซึ่งมาตรการช่วยเหลือที่กล่าวมานี้ ได้แสดงในภาพที่ 3

มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ

- 1. สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan)**
ธนาคารออมสิน ปลดปล่อยสินเชื่อให้ธนาคารอื่นๆ ดอกเบี้ย 0.01% เพื่อปล่อยกู้ต่อให้ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบ ดอกเบี้ย 2%
- 2. พักเงินต้นและพิจารณาการผ่อนชำระดอกเบี้ย**
ขยายเวลาการชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบ
- 3. ส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้**
 - เป้าหมายคือกลุ่มลูกหนี้ non-NPL, NPL, ธุรกิจขนาดใหญ่, SME และกลุ่มบุคคล
 - ยืดระยะเวลาการชำระหนี้, ลดอัตราดอกเบี้ยลง, เปลี่ยนประเภทวงเงินระยะสั้นเป็นระยะยาว และลดค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นต้น
- 4. สินเชื่อดอกเบี้ยพิเศษโดยสำนักงานประกันสังคม**

มาตรการด้านภาษี

- 1. ปรับลดภาษีหัก ณ ที่จ่าย**
ลดภาระผู้ประกอบการชั่วคราว
- 2. หักรายจ่ายดอกเบี้ย**
สำหรับ SME ที่เข้าร่วมสินเชื่อ Soft Loan
- 3. SME นำรายจ่ายจากค่าจ้าง มาหักรายจ่ายได้ 3 เท่า**
(รายจ่ายตั้งแต่ 1 เมษายน ถึง 31 กรกฎาคม 2563)
- 4. เร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้ผู้ประกอบการ**
(ยื่นแบบทางอินเทอร์เน็ต จะได้รับคืนภายใน 15 วัน)

มาตรการสำหรับประชาชน

- 1. ให้เงินคนละไม่เกิน 1,000 บาท ไม่เกิน 2 เดือน ผ่าน e-Payment กับกลุ่มรายได้น้อย เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพอิสระ**
- 2. ปรับโครงสร้างหนี้กลุ่มลูกหนี้บุคคล**
บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล จากเดิมที่ต้องชำระเงินขั้นต่ำ 10% ของยอดคงค้างตามเกณฑ์เดิม ปรับให้ลดลง และปรับหนี้ที่มีภาระหนัก อย่างต่อเนื่องให้เป็น 'หนี้ระยะยาว' เพื่อลดภาระ

มาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. พิจารณาให้หน่วยงานต่างๆ บรรเทาภาระค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าตอบแทนที่เก็บจากภาคเอกชน
2. มาตรการบรรเทาภาระค่าน้ำ ค่าไฟ (พิจารณาตามความเหมาะสม)
3. ลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้างและลูกจ้าง (พิจารณาตามความเหมาะสม)
4. ปรับปรุงขั้นตอนจัดซื้อจัดจ้างพัสดุรัฐ เร่งดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณรัฐให้เร็ว
5. สร้างความเชื่อมั่นในระบบตลาดทุน อาศัยกรอบกองทุน SSF เสนอให้ลงทุนในหลักทรัพย์จดทะเบียนมากกว่า 65% ชั่วคราวถึงมิถุนายน 2563 (ระยะถือครอง 10 ปี)

ภาพที่ 3 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อรองรับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19

ที่มา: <https://thestandard.co/economic-stimulus-measures-for-covid-19/>

สำหรับมาตรการช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาครัฐและธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องเข้าช่วยเหลือเร่งด่วน เพื่อประคับประคองการดำเนินธุรกิจและรักษาระดับการจ้างงาน เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นฟันเฟืองสำคัญของระบบเศรษฐกิจ ทั้งในแง่ของมูลค่าผลผลิตและการจ้างงานนั่นเอง สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีการดำเนินการผ่านการขอความร่วมมือสถาบันการเงิน และเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการตามพระราชกำหนดการช่วยเหลือทางการเงินแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับผลกระทบจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563 ก) ได้แก่

- 1) การเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย 6 เดือนให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีวงเงินสินเชื่อไม่เกิน 100 ล้านบาท โดยไม่ถือว่าเป็นการผิดนัดชำระหนี้และไม่เสียประวัติข้อมูลเครดิต และ

2) สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรน (Soft loan) แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีวงเงินสินเชื่อไม่เกิน 500 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี นาน 2 ปี วงเงินรวม 5 แสนล้านบาท โดยรัฐบาลจะรับภาระดอกเบี้ย 6 เดือนแรกให้

นอกจากนี้ มีการให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติมผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐสำหรับลูกหนี้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมวงเงินรวม 3.96 แสนล้านบาท ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะช่วยลดภาระการชำระดอกเบี้ยจ่ายให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ และเป็นการเพิ่มสภาพคล่องให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ มาตรการช่วยเหลือหรือเยียวยาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดังกล่าว ได้แสดงในภาพที่ 4

มาตรการที่ 1 : เลื่อนกำหนดชำระหนี้ให้ SMEs ที่มีวงเงินสินเชื่อไม่เกิน 100 ล้านบาท เป็นเวลา 6 เดือน เป็นการทั่วไป เลื่อนกำหนดชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ธุรกิจ SMEs โดยไม่ถือเป็นการผิดนัดชำระหนี้ และไม่เสียประวัติข้อมูลเครดิต
มาตรการที่ 2 : สนับสนุนสินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรน (soft loans) วงเงินรวม 5 แสนล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 2% ต่อปี นาน 2 ปี ฟรีดอกเบี้ย 6 เดือนแรก สำหรับ SMEs ที่มีวงเงินสินเชื่อไม่เกิน 500 ล้านบาท เสริมสภาพคล่องให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ผ่านสถาบันการเงิน โดยรัฐบาลรับภาระดอกเบี้ย 6 เดือนแรก และชดเชยความเสียหายบางส่วน หากเป็นหนี้เสีย เพื่อจูงใจให้มีการปล่อยสินเชื่อใหม่โดยเร็ว ในภาวะที่เศรษฐกิจมีความไม่แน่นอน
มาตรการที่ 3 : จัดตั้งกองทุนเสริมสภาพคล่องเพื่อลดความเสี่ยงของการระดมทุนในตลาดตราสารหนี้ภาคเอกชน (Corporate Bond Stabilization Fund : BSF) ดูแลเสถียรภาพตลาดตราสารหนี้ภาคเอกชนให้ทำงานได้ตามปกติ เป็นแหล่งระดมทุนของภาคธุรกิจ ไม่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของประชาชนในวงกว้าง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาลุกลามไปกระทบเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม
มาตรการที่ 4 : ลดการนำส่ง FIDF Fee ที่เรียกเก็บจากสถาบันการเงิน จาก 0.46% ของฐานเงินฝาก เป็น 0.23% เพื่อให้สถาบันการเงินปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มเติมให้กับประชาชนและภาคธุรกิจได้ทันที

ภาพที่ 4 มาตรการช่วยเหลือหรือเยียวยาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563 ข)

5. การฟื้นตัวของภาคธุรกิจภายหลังการระบาดของโควิด-19

แม้ว่าการแพร่ระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่จะส่งผลกระทบทำให้ทุกกลุ่มธุรกิจได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า แต่ธุรกิจจะมีระดับการได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน กลุ่มธุรกิจที่ได้รับกระทบเป็นอันดับแรกและมากที่สุดได้แก่ ธุรกิจภาคการท่องเที่ยว ตามด้วยธุรกิจภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การประกาศหยุดกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ให้กลไกระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก ส่งผลต่อรายได้ภาคธุรกิจและทำให้การจ้างงานกว่า 16 ล้านคนในภาคธุรกิจลดลง กระทั่งกำลัง

ซื้อของแรงงานเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคขาดกำลังซื้อ ส่งผลให้การบริโภคภายในประเทศหายไป อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการควบคุมโรคระบาดได้ในระดับหนึ่งแล้ว นโยบายและมาตรการที่ภาครัฐจะเข้าไปช่วยเหลือ จะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือในช่วงก่อนการปิดเมือง มาตรการที่จำเป็นคือการให้เงินกู้เพื่อเยียวยาให้ธุรกิจรักษาสภาพคล่อง แต่เมื่อกลับมาเปิดเมืองหรือดำเนินธุรกิจต่อได้อีกครั้ง ภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายสนับสนุนเงินตั้งต้นสำหรับให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อได้

สำหรับการฟื้นตัวของภาคธุรกิจที่จะฟื้นตัวได้เร็วหรือช้าขึ้น มีหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้หลากหลาย ตัวอย่างเช่น วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2563 ข) เสนอว่า ภาคธุรกิจที่จะฟื้นตัวได้ก่อนคือ ภาคการผลิต ส่วนภาคบริการจะฟื้นตัวตามมาทีหลัง เพราะธุรกิจภาคบริการจำเป็นต้องอาศัยการสัมผัส (Human contact) ซึ่งก่อนที่จะเกิดโรคระบาดโควิด-19 การเชื่อมต่อของมนุษย์เป็นไปอย่างกว้างขวาง สามารถเชื่อมต่อข้ามประเทศได้โดยง่าย และธุรกิจหรือกิจการที่มีฐานะทางการเงินที่ดี จะมีความเสี่ยงในระดับต่ำกว่า ซึ่งจะส่งผลให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจทำได้คล่องตัวกว่า ตัวอย่างเช่น ในการขอสินเชื่อขึ้น ธนาคารจะอนุมัติสินเชื่อให้กับกิจการที่มีความเสี่ยงต่ำเป็นลำดับแรก

ในขณะที่ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย (2563) จำแนกการฟื้นตัวของธุรกิจหลังการเปิดระบบเศรษฐกิจของไทย ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) *กลุ่มธุรกิจฟื้นแบบ V-Shape* (ภายใน 3 เดือน) เป็นกลุ่มสินค้าจำเป็นและพึ่งพิงตลาดในประเทศ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค บรรจุภัณฑ์ โรงพยาบาล/ คลินิก และยารักษาโรค ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู อาหารสัตว์ ไก่และสเปซ ซึ่งทำให้ธุรกิจเหล่านี้ยังคงการจ้างงานที่มีอยู่จำนวน 4.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.6 ของการจ้างงานรวมของภาคธุรกิจซึ่งกระจายตัวไปในธุรกิจผลิต-ขายปลีก ขายส่งสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มธุรกิจสุขภาพ

2) *กลุ่มธุรกิจฟื้นแบบ U-Shape* (ในช่วง 3-6 เดือน) เป็นกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลดีจากการทยอยผ่อนคลายมาตรการในตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม เคมีภัณฑ์ พลังงาน เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล การขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางบกและทางเรือ บริการธุรกิจ รับเหมาก่อสร้าง แต่อาจต้องใช้เวลาพอสมควรกว่าการผ่อนคลายคลายจะครอบคลุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ และช่วยให้ธุรกิจเหล่านี้ทยอยจ้างงานเพิ่มขึ้นในช่วง 6 เดือนข้าง จากการจ้างงานปกติอยู่ที่ 6.4 ล้านคนหรือมีสัดส่วนร้อยละ 39.5 กระจายตัวไปในธุรกิจบริการทางธุรกิจ รับเหมาก่อสร้าง อาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

3) *กลุ่มธุรกิจฟื้นแบบ L-Shape* (มากกว่า 6 เดือน) เป็นกลุ่มที่แม้จะการผ่อนคลายแล้วแต่ผลกระทบจากโควิด-19 ยังคงมีอยู่ และยังมีปัจจัยเสี่ยงจากโครงสร้างภายในธุรกิจ ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจการบิน ธุรกิจบันเทิงและการกีฬา ยานยนต์และชิ้นส่วน อสังหาริมทรัพย์ เฟอร์นิเจอร์ สินค้าแฟชั่น เหล็ก ยางพารา แม้ว่าจะมีการยกเลิกมาตรการปิดประเทศแล้ว แต่ยังคงได้ผลกระทบจากมาตรการรัฐและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการป้องกันการแพร่ระบาดและติดเชื้อ ประการที่สำคัญกลุ่มนี้ยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านกำลังซื้อที่ชะลอตัวลง รวมถึงปัจจัยเสี่ยงภายนอกจากภัยธรรมชาติ การแข่งขันภายในธุรกิจ การเปลี่ยนแปลง

เทคโนโลยี กฎระเบียบของภาครัฐ ฯลฯ โดยคาดว่าในปี 2564 ธุรกิจเหล่านี้จะกลับจ้างงานได้ในระดับใกล้เคียงกับปี 2562 ที่จำนวน 5 ล้านคน หรือมีส่วนร้อยละ 30.9 กระจายไปอยู่ในธุรกิจโรงแรมร้านอาหาร อสังหาริมทรัพย์ และกลุ่มยานยนต์

สำหรับศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน (2563) มีมุมมองต่อผลกระทบและการฟื้นตัวของธุรกิจว่า เมื่อสถานการณ์กลับมาสู่ภาวะปกติ คาดว่าเศรษฐกิจไทยจะมีการฟื้นตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป และธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจะเริ่มทยอยฟื้นตัว แต่จะใช้เวลาไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับประเภทธุรกิจ ลักษณะจำเพาะหรือโครงสร้างของธุรกิจที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงความรุนแรงที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการและความแข็งแกร่งทางการเงิน ทั้งนี้ ได้แบ่งประเภทธุรกิจที่คาดว่าจะฟื้นตัวเข้าสู่ภาวะปกติเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1) กลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มฟื้นตัว “เร็ว” ได้แก่ ธุรกิจขนส่งสินค้าและโดยสารทั่วไป ทั้งทางบกและทางน้ำ ธุรกิจคลังสินค้า ธุรกิจสื่อสาร ธุรกิจไปรษณีย์หรือรับส่งของ ธุรกิจผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ธุรกิจสุขภาพเชิงการแพทย์และอนามย รวมถึงธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ไฮเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ ธุรกิจผลิตอุปกรณ์วิทยาศาสตร์หรือการแพทย์ ธุรกิจผลิตอะไหล่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ธุรกิจประกันสุขภาพ และธุรกิจการศึกษาออนไลน์

2) กลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มฟื้นตัว “ปานกลาง” ได้แก่ กลุ่มธุรกิจขนส่งโดยสารเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งทางบกและทางน้ำ ธุรกิจโรงแรม ตัวแทนธุรกิจเดินทางหรือนำเที่ยว ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจขายส่งและขายปลีกโดยเฉพาะที่เป็นรายย่อย รวมถึงอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ เช่น ธุรกิจผลิตเครื่องดื่ม กระเบื้อง เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์แก้ว เครื่องจักร ชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กระดาษ เคมีภัณฑ์ เหล็ก ซีเมนต์ คอนกรีต อีกทั้งยังรวมถึงกลุ่มธุรกิจประมง ก่อสร้าง สถาบันการเงิน ธุรกิจประกันภัยหรือประกันอุบัติเหตุ และธุรกิจการศึกษา

3) กลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มฟื้นตัว “ช้า” เป็นกลุ่มที่คาดว่าจะมีแนวโน้มเติบโตช้า ได้แก่ ธุรกิจขนส่งทางอากาศหรือสายการบิน ธุรกิจผลิตเชื้อเพลิง ธุรกิจรถยนต์ รวมถึงกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

6. กลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การเผชิญกับภาวะวิกฤติจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในประเทศไทยเริ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อันเกิดจากความร่วมมือของประชาชนชาวไทยในการตอบสนองต่อนโยบายและมาตรการของภาครัฐในการควบคุมการระบาดของโรค ทว่าความบอบช้ำทางเศรษฐกิจและความเสียหายของธุรกิจก็ยังคงมีอยู่ สถานการณ์หลังจากนี้จึงเป็นเวลาที่ท้าทายสำหรับธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นจะต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องแสวงหาและเลือกประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของตนเพื่อการอยู่รอดให้เหมาะสม ซึ่งกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการของธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินการได้หลากหลาย ดังนี้

1. การยอมรับและการปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อวิถีชีวิตใหม่ (Rapidly adopt and adapt to new normal) การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของนโยบายรัฐบาลได้ส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

ย่อมจำเป็นต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นโดยเร็ว และพยายามปรับรูปแบบในการดำเนินธุรกิจให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากนโยบายที่ประกาศออกมาโดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาการปิดประเทศ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นรายวัน ทำให้การบริหารจัดการของผู้ประกอบการต้องรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการตอบสนองต่อการถดถอยของเศรษฐกิจอย่างกะทันหันอยู่ในระดับต่ำ และถึงแม้ว่าการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของนโยบายล่วงหน้าจะทำได้ยาก แต่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรมีแนวทางการตอบสนองต่อมาตรการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การประกาศเคอร์ฟิวบางช่วงเวลา การประกาศปิดเมือง การห้ามการเดินทาง การกักตัว ฯลฯ โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับมาตรการดังกล่าวได้ทันพ่วงที

เมื่อมีการผ่อนคลายมาตรการแล้ว ภาครัฐจะออกนโยบายและมาตรการกำหนดให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องปฏิบัติในระหว่างการใช้บริการอีกเป็นการเฉพาะสำหรับธุรกิจแต่ละประเภทซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน อาทิ การจัดระยะห่าง การตรวจวัดอุณหภูมิของลูกค้าก่อนเข้าใช้บริการ การใช้หน้ากากอนามัย การลงทะเบียนก่อนใช้บริการ ฯลฯ เป็นต้น ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมีความจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบในการดำเนินธุรกิจให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวให้ได้ โดยการจัดให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น การฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะที่จำเป็นและมีความต้องการเพิ่มขึ้น เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกให้การประกอบธุรกิจ

นอกจากนี้ การที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านปริมาณการจ้างงาน และมูลค่าทางเศรษฐกิจ จะสามารถอยู่รอดจากวิกฤติหรือที่สามารถปรับตัวให้พ้นจากวิกฤติโรคระบาดได้ จำเป็นที่กิจการนั้น จะต้องมีการปรับปรุงระบบการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น การปรับกระบวนการและวิธีการทำงาน การลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการดำเนินงาน และการลดความไม่มีประสิทธิภาพที่เคยมีอยู่ออกไปให้ได้มากที่สุด

2. *การเลือกใช้ช่องทางการตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ (New marketing channels: online marketing)* ปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนหลังจากวิกฤติในครั้งนี้คือ ความยาวของห่วงโซ่อุปทานจะสั้นลง นั่นหมายถึงว่าการพึงพิงการผลิตสินค้าหรือการนำเข้าจากประเทศใดประเทศหนึ่งจะลดลง แล้วหันมากระจายการผลิตหรือนำเข้าจากหลายประเทศแทน รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ อาทิ การใช้หุ่นยนต์ในการผลิต (Robotic) ภาพพิมพ์สามมิติ (3D printing) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of things, IoT) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจ ดังนั้น ธุรกิจทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเตรียมปรับตัวรับกับวิธีการทำธุรกิจรูปแบบใหม่ ตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต การค้า การตลาด รวมถึงการชำระเงิน เพื่อลดต้นทุน ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายการให้เว้นระยะห่างทางสังคม ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรมีการปรับรูปแบบในการดำเนินธุรกิจให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล เช่น การปรับให้ใช้รูปแบบแพลตฟอร์มออนไลน์ในการทำธุรกิจ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมา

ช่วยในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจเดินหน้าต่อไปได้ในทุกวิกฤติการณ์ ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ได้กระตุ้นให้ธุรกิจภาคส่วนต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการเลือกใช้ช่องทางตลาดใหม่ ๆ โดยเฉพาะการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน โดยมีการเข้ามาสู่ตลาดออนไลน์กันมากขึ้น รวมไปถึงการขายรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การไลฟ์สดผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย การเติบโตของฟู้ดเดลิเวอรี่ การต่อยอดแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกสินค้าผ่านภาพเสมือนจริง ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น

สอดคล้องกับที่ บริษัท ไพร์ชซ่า จำกัด ผู้ให้บริการเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน “Priceza” เครื่องมือค้นหาสินค้าและเปรียบเทียบราคา (Shopping Search Engine) ประมาณว่า ในปี 2563 ภาพรวมตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยในกลุ่มบีทูซี (Business to Consumer) และซีทูซี (Consumer to Consumer) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการซื้อขายออนไลน์สัดส่วนที่สูงที่สุด มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 35 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 220,000 ล้านบาท ในขณะที่เมื่อเทียบกับภาพรวมค่าปลีกที่ปัจจุบันพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ 3 เท่านั้น (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2563) ดังนั้น จากผลพวงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผลักดันให้ผู้บริโภคหันมาจับจ่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ขณะเดียวกันผู้ค้าต่างหันมาให้ความสำคัญกับการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กันเพิ่มมากขึ้น และภายหลังจากมาตรการผ่อนคลायชัดเจนขึ้น การเติบโตของตลาดออนไลน์จะยังคงเติบโตได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคเริ่มมีความคุ้นเคยและรู้สึกว่าการซื้อขายสินค้าและบริการออนไลน์ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป และนับแต่นี้ไป พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นทางรอดของธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม จำเป็นต้องเพิ่มความตระหนักรู้ในเรื่องนี้และเตรียมความพร้อมเอาไว้ โดยมีการตลาดออนไลน์เข้าไปอยู่ในการวางกลยุทธ์ธุรกิจ ซึ่งแม้ไม่ได้เน้นขายของออนไลน์ ทว่าจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการสร้างตัวตนเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลสินค้าหรือบริการที่ต้องการได้แบบเรียลไทม์ได้

3. การแสวงหาประโยชน์จากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ (Taking advantages from government policies) ในขณะที่เกิดการระบาดของโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในระยะแรก ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวได้ทัน จนกระทั่งมีหลายกิจการที่ต้องปิดตัวลงและเลิกจ้างพนักงานกันไป โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่อยู่ในภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เกิดสภาพคล่องที่ไม่เพียงพอในการหล่อเลี้ยงพนักงานและธุรกิจได้ การที่ภาครัฐได้มีนโยบายและได้ออกมาตรการจำนวนมากดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็เพื่อต้องการช่วยเหลือประชาชนและผู้ประกอบการให้สามารถพยุงธุรกิจให้อยู่รอดต่อไปได้ และคาดว่าภาครัฐจะยังคงมีมาตรการช่วยเหลืออื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากตามมามากมายหลังผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมจึงควรแสวงหาประโยชน์จากมาตรการช่วยเหลือและเยียวยาต่าง ๆ เหล่านี้ของภาครัฐ โดยเฉพาะการบริหารกระแสเงินสด (Cash flow) ให้มีอย่างเพียงพอ โดยการเสริมสภาพคล่องจากสินเชื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งจากสถาบันการเงินทั้งของรัฐ และสถาบันการเงินที่รัฐสนับสนุนให้ดำเนินการ ตลอดจนการเลือกใช้ประโยชน์จากนโยบายด้านภาษีที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือที่มี ทั้งระยะยาว

และระยะสั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรศึกษาถึงนโยบายที่รัฐให้การสนับสนุนดังกล่าว เพื่อเป็นการช่วยให้การบริหารกระแสเงินสดของกิจการเป็นไปอย่างคล่องตัว

4. *การเตรียมเปิดดำเนินการธุรกิจรอบใหม่และการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ (Preparing for re-starting operations and Scanning for New Business Opportunities)* เนื่องจากระยะเวลาการฟื้นตัวของแต่ละธุรกิจจะไม่เท่ากันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมรับกับลักษณะการฟื้นตัวและกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับธุรกิจของตน ตัวอย่างเช่น หากธุรกิจมีการฟื้นตัวได้เร็ว ก็อาจจะพิจารณาให้ฝ่ายการตลาดเริ่มเจรจากับลูกค้าถึงสินค้าและบริการที่จะนำมาจำหน่าย และเริ่มแสวงหาตลาดใหม่เพิ่มเติม และหากธุรกิจฟื้นตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป ก็อาจจะพิจารณาจัดการแผนการผลิตและการตลาดในระยะปานกลางข้างหน้าให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดรวมถึงใช้เทคโนโลยีตลอดจนช่องทางการนำเสนอสินค้าและบริการออนไลน์มากขึ้น และหากธุรกิจฟื้นตัวช้า ผู้ประกอบการอาจจำเป็นต้องใช้ความพยายามมากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มธุรกิจที่อยู่ในภาวะตกต่ำ เพราะสิ่งที่ไม่เผชิญไม่ใช่แค่โรคระบาดโควิด-19 เท่านั้น แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างธุรกิจอุตสาหกรรม และปัญหากำลังซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคที่ลดลง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการทำงานให้มีประสิทธิภาพลดขั้นตอนการทำงาน พร้อมทั้งลดต้นทุนให้มากที่สุดเพื่อจะฟื้นกลับมาได้เร็ว (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย, 2563) และเมื่อธุรกิจสามารถกลับมาเริ่มต้นดำเนินธุรกิจรอบใหม่ได้ ผู้ประกอบการยังจำเป็นต้องจัดเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนความปลอดภัยของพนักงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกิจ (คณพันธ์กร, 2563) ซึ่งผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การจัดให้มีการฝึกอบรมให้พนักงานเข้าใจถึงการเว้นระยะห่างทางสังคมในระหว่างการทำงานในพื้นที่ปฏิบัติงาน สำหรับพนักงานที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติงานระยะใกล้กับผู้บริโภคก็จัดให้มีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอย่างเคร่งครัด หรือการปรับจำนวนพนักงานที่ทำหน้าที่ในการทำงานให้เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อลดโอกาสในการแพร่เชื้อ หรือการลดเวลาในการปฏิบัติงาน และให้พนักงานทำงานในพื้นที่ที่ไม่ติดต่อกับพนักงานคนอื่น ตลอดจนการจัดการเหลื่อมระยะเวลาในการทำงาน เพื่อลดจำนวนคนงานต่อช่วงเวลาเพื่อลดโอกาสในการติดเชื้อ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายผ่อนคลายการปิดประเทศลง แต่ผู้บริโภคบางส่วนยังต้องใช้เวลาในการปรับตัวกว่าที่จะมีการกลับไปใช้ชีวิตเช่นเดิมก่อนการเกิดวิกฤติ และหลังจากที่ธุรกิจได้รับอนุญาตให้กลับมาดำเนินธุรกิจได้อีกครั้ง สิ่งสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องตระหนักอย่างมากคือ การที่ธุรกิจของตนอาจมีความสามารถในการรับรองลูกค้า (Capacity) ที่ไม่เท่าเดิมอีกต่อไป เนื่องจากต้องจัดให้มีมาตรการและวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนบุคลากรที่เพียงพอต่อกฎเกณฑ์ที่เป็นเงื่อนไขในการประกอบกิจการ ซึ่งอาจส่งผลให้การทำธุรกิจในรูปแบบเดิมแต่กลับมีรายได้ลดลง ดังนั้น ผู้ประกอบการควรต้องแสวงหารูปแบบการทำธุรกิจใหม่ที่จะสร้างรายได้เพิ่ม (Revenue model) โดยต้องพิจารณาว่าลูกค้าต้องการอะไร และธุรกิจจะตอบสนองความต้องการใหม่ๆ เหล่านั้นได้อย่างไร หรือการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ (New business model) ที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการทำธุรกิจบนแพลตฟอร์มใหม่ หรือการแสวงหาพันธมิตรในการทำธุรกิจที่ทำให้มีแนวทางหรือมีแนวคิดที่แตกต่างจากรูปแบบทำธุรกิจแบบเดิม ประการที่สำคัญ การแสวงหารูปแบบธุรกิจ

ใหม่ๆ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจเดิมของตนได้อีกแล้ว เนื่องจากได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤติในครั้งนี้ จนธุรกิจเดิมของตนไม่สามารถกลับมาดำเนินการได้อีกต่อไป

7. บทสรุป

วิกฤติที่เกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นลุกลามไปทั่วภูมิภาคของโลกอยู่ในขณะนี้ ได้ส่งผลกระทบเสียหายเป็นวงกว้างของระบบเศรษฐกิจและสังคมของนานาประเทศทั่วโลก สำหรับเศรษฐกิจไทยคาดว่าจะได้รับผลกระทบสูงที่สุดในภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากปัจจัยหลักมาจากการที่ไทยพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศโดยเฉพาะด้านการส่งออกและการท่องเที่ยวในระดับที่ค่อนข้างสูงมาก และยักรวมถึงนโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการควบคุมสถานการณ์โควิดอย่างเข้มงวด ทำให้ธุรกิจจำนวนมากต้องปิดกิจการไป เนื่องจากเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีสภาพคล่องไม่เพียงพอในการหล่อเลี้ยงพนักงานและธุรกิจได้ และบางกลุ่มอาจต้องเผชิญปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและความช่วยเหลือจากภาครัฐได้ยาก ก็ต้องเลิกกิจการและหายจากไปจากวงจรธุรกิจ ระยะเวลาจากนี้เป็นต้นไป จึงเป็นเวลาที่ทำนายอย่างมากสำหรับภาคธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะต้องปรับตัวเข้าสู่วิถีการทำธุรกิจใหม่แล้ว ยังต้องมองหาช่องทางหรือรูปแบบของธุรกิจใหม่ ๆ เพื่อเตรียมพร้อมรับความเสี่ยงหากต้องเผชิญโรคนี้ไปอีกหลายปีนับจากนี้ตามที่มีคาดการณ์ไว้ และไม่ใช่ว่าแต่เพียงผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้นที่ต้องปรับตัว แม้แต่ผู้บริโภคเองก็ต้องมีการปรับตัวด้วยเช่นกันในการเรียนรู้การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น และเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศไทยกลับมาได้เร็วที่สุด จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากภาครัฐ ผู้ประกอบการที่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และผู้บริโภคที่ยังคงมีกำลังซื้อ ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องออกแบบกลไกการใช้จ่ายเงินเพื่อฟื้นฟูภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ธุรกิจกลับมาอยู่รอดได้ต่อไป และให้ระบบเศรษฐกิจของไทยดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2563). วิกฤติโควิดหนุนอีคอมเมิร์ซพุ่ง คาดทั้งปีสะพัด 2.2 แสนล้าน โต 35% สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/881500>
- คมน์ พันธรัักษ์. (2563). การบริหารธุรกิจ SMEs ในช่วงวิกฤตของโรคระบาด COVID-19. สาขาวิชาบริหารการปฏิบัติการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก <https://www.tbs.tu.ac.th/tbs-insights-2020/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). การท่องเที่ยวกับบทบาทขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_29Oct2019.aspx

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563 ก). *ภาคเอกชนกับมรสุม COVID-19: ความเปราะบางของธุรกิจ SMEs และมาตรการช่วยเหลือ*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_28Apr2020.aspx
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563 ข). *มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้และข้อมูลสถาบันการเงินในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/thai/financialinstitutions/covid19/Pages/default.aspx>
- วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2563 ก). *ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย*. สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/economic-covid-impact.html>
- วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2563 ข). *ผลกระทบของ Covid-19 ต่อเศรษฐกิจไทย และคนทำธุรกิจ SME*. สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/covid19-newnormal-with-sme.html>
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย. (2563). *TMB Analytics ประเมินภาคธุรกิจและการจ้างงานไทยจะฟื้นอย่างไร*. สืบค้นจาก <https://www.tmbbank.com/newsroom/news/pr/view/employment-sector-recover.html>
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2563). *เผยธุรกิจขนส่งสินค้าและสุขภาพ คาดฟื้นตัวไว ส่วนธุรกิจสายการบินและอสังหาริมทรัพย์ยังเผชิญปัจจัยเสี่ยงที่รุนแรง*. สืบค้นจาก <https://www.gsb.or.th/news-events/press-releases/2563/May/GDP-Forecasting.aspx>
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). *ประเทศไทยหลังโควิด-19 ตอนที่ 1 : ผลกระทบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานไทย*. สืบค้นจาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/thailand-after-covid-ep1.html>
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). *ความสำคัญของ SMEs ต่อระบบเศรษฐกิจ*. สืบค้นจาก <http://www.ismed.or.th/นิยาม-smes>
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). *SME คนตัวเล็กที่ยิ่งใหญ่*. สืบค้นจาก <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VPdFVyEL5ZKJ:https://ismed.or.th/define.php+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=th>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2562*. สืบค้นจาก https://sme.go.th/upload/mod_download/download-20190909060638.pdf

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). สสว. เปิดผลกระทบโควิด-19 เอสเอ็มอี พบกว่า

1.33 ล้านรายต้องเผชิญความท้าทายจากเศรษฐกิจตกต่ำ. สืบค้นจาก

<https://www.sme.go.th/th/cms-detail.php?modulekey=121&id=1385>

Worldometers. (2020). *COVID-19 Coronavirus Pandemic*, Last updated: May 24, 2020, 10:10

GMT. Retrieved from <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

UNESCO. (2020). *COVID-19 Impact on Education, March 4, 2020*. Retrieved from

<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>.

International Monetary Fund. (2020). *Real GDP growth (March 2020)*. Retrieved from

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/APQ/CHN/AS5

ASEAN. (2020). *Small and Medium Enterprises: SME Developments in ASEAN*. Retrieved from

https://asean.org/?static_post=asean-economic-community-sectoral-bodies-under-the-purview-of-aem-small-medium-enterprises

CEBIT ASEAN Thailand. (2020). *Why SMEs?* Retrieved from <https://cebitasean.com/why-smes/>

Translated Thai References

Bank of Thailand. (2019). *Tourism and Its Role of Driving the Thai Economy*. Retrieved from

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_29Oct2019.aspx. (in Thai).

Bank of Thailand. (2020a). *Private Sector and Monsoon COVID-19: Vulnerability of SMEs and Supporting Measures*. Retrieved from

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_28Apr2020.aspx. (in Thai).

Bank of Thailand. (2020b). *Measures to Assist Borrowers and Financial Institution Information in the Spread of Infectious Diseases COVID-19*. Retrieved from

<https://www.bot.or.th/thai/financialinstitutions/covid19/Pages/default.aspx>. (in Thai).

Bangkokbiznews. (2020). *The COVID Crisis Supports E-Commerce, Expected to be 2.2 Billion in this Year, 35% growth*. Retrieved from

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/881500>. (in Thai).

- Economic Analysis Center, Thai Military Bank. (2020). *TMB Analytics: How Business and Employment in Thailand Will Recover*. Retrieved from <https://www.tmbbank.com/newsroom/news/pr/view/employment-sector-recover.html> (in Thai).
- Economic and Business Research Center, Siam Commercial Bank. (2020). Thailand after COVID-19, Episode 1: The Impact of the Economy and the Thai Labor Market. Retrieved from <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/thailand-after-covid-ep1.htm>. (in Thai).
- Government Savings Bank Research Center. (2020). *Revealing the Health and Transportation Businesses Expected to Recover Quickly, While Airlines and Real Estate businesses Are Still Facing Risk Factors*. Retrieved from <https://www.gsb.or.th/news-events/press-releases/2563/May/GDP-Forecasting.aspx>, (in Thai).
- Institute for Small and Medium Enterprise Development. (2015). *The Importance of SMEs to the Economic System*. Retrieved from <http://www.ismed.or.th/Definition-smes>. (in Thai).
- Institute for Small and Medium Enterprise Development. (2020). *SMEs, A Small Person who is Great*. Retrieved from <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VPdFVyEL5ZkJ:https://ismed.or.th/define.php+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=th>. (in Thai).
- Komn Bhundarak. (2020). *Business Administration for SMEs during the Epidemic Crisis COVID-19*. Operations Management Program, Faculty of Commerce and Accountancy Thammasat University. Retrieved from <https://www.tbs.tu.ac.th/tbs-insights-2020/> (in Thai).
- Krungsri Research, Bank of Ayudhya. (2020a). *The Effects of the COVID-19 Outbreak to the Thai Economy*. Retrieved from <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/economic-covid-impact.html>. (in Thai).
- Krungsri Research, Bank of Ayudhya. (2020b). *The Impact of COVID-19 on the Thai Economy and SME Businesses*. Retrieved from <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/covid19-newnormal-with-sme.html>, (in Thai).
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2019). *Report of the Situation of Small and Medium Enterprises in 2019*. Retrieved from https://sme.go.th/upload/mod_download/download-20190909060638.pdf. (in Thai).

Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2020). The Impact of Covid-19: SMEs are More than 1.33 Million facing the Challenge of the Economic Downturn. Retrieved from <https://www.sme.go.th/th/cms-detail.php?modulekey=121&id=1385>. (in Thai).